

‘อมตะ’ และ ‘The 6th Day’: แนวคิดเรื่องการเกิดใหม่

สายรุณ น้อยนิมิตร*

ท่ามกลางการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เรานั้น คงยากที่จะปฏิเสธว่า

หลายขณะมนุษย์เราคิดถึงความตายซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชั่วพริบตา ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ในซีกโลกตะวันตกหรือตะวันออกต่างก็ตระหนักถึงความอ่อนแอของตน แต่กระนั้นต่างก็ยังคงหวังจะให้เผ่าพันธุ์ของตนดำรงอยู่ต่อไป มนุษย์จึงพยายามหาทางขยายเผ่าพันธุ์และแสวงหาทางยับยั้ง

ความตายที่อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกันนั้นด้วย ความพยายามที่จะผิณธรรมชาตินี้เองเป็นเหตุให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในสภาวะของการกลัวตาย หรือกล่าวให้ชัดคือกลัวที่จะเปลี่ยนไปตามสภาพธรรมชาติ มนุษย์จึงพยายามค้นหาแนวทางการดำรงอยู่อย่างเปลี่ยนแปลงสภาพน้อยที่สุด โดยอาศัยความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีพในสภาพการณ์ปัจจุบัน

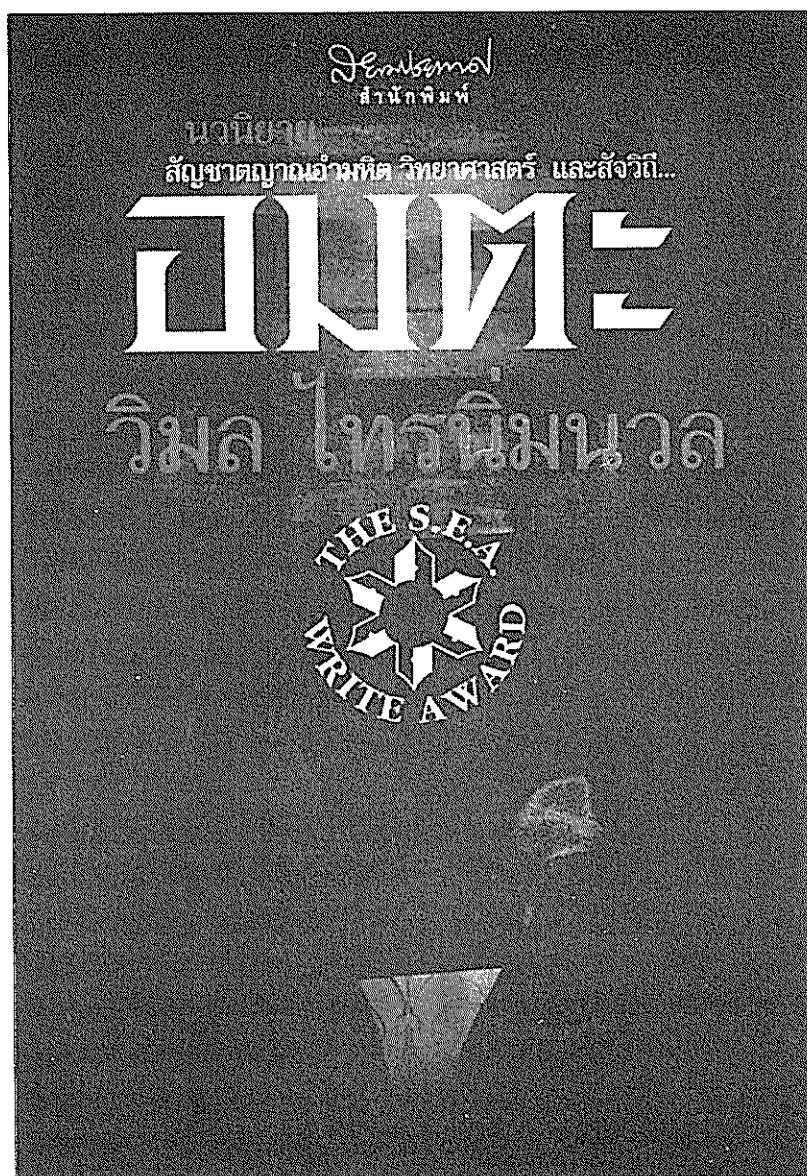
*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

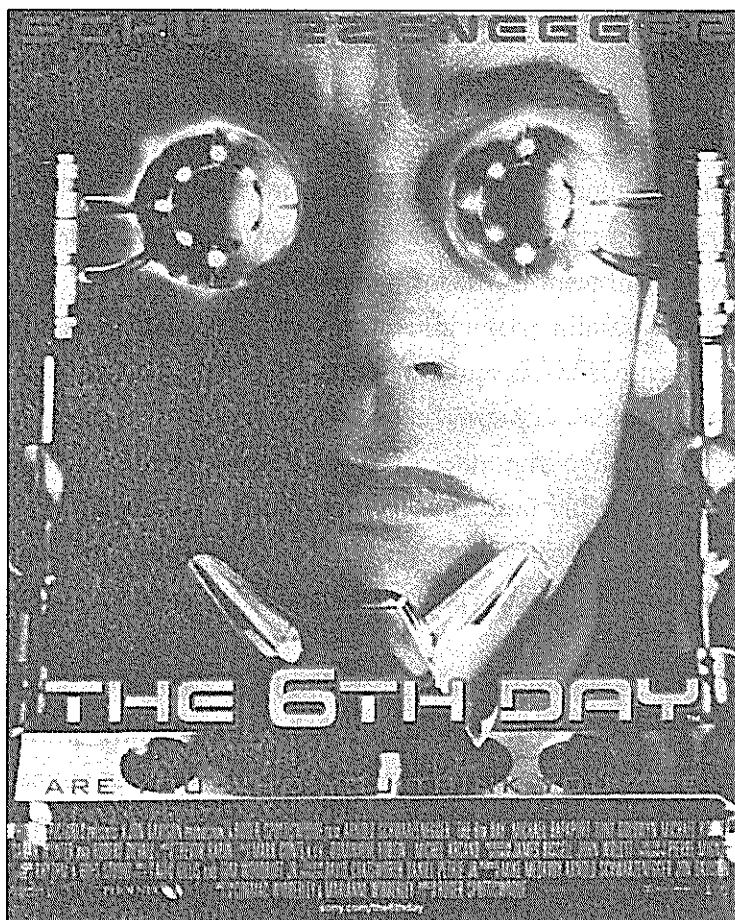
การโคลนนิ่งเป็นผลจากการพัฒนาวิทยาการขั้นสูงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีปัจจุบัน ถือเป็นหนทางสำคัญในความพยายามที่จะรักษาสภาพเดิมของมนุษย์ รวมทั้งขยายและสืบต่อเผ่าพันธุ์มนุษย์ให้ยาวนานยิ่งขึ้น การโคลนนิ่งมนุษย์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อมนุษย์ต้องการตอบคำถามว่า เราจะยอมจำนนต่อความตายหรือภาวะที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติหรือไม่ และเราจะพึ่งพาความเจริญก้าวหน้านี้เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ต่อไปได้หรือไม่

ปัจจุบันนี้ การโคลนนิ่งมนุษย์ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันอยู่ทั้งในแง่ของกฎหมาย ศีลธรรม โดยที่เป็นการขัดขืนต่อสภาวะธรรมชาติ อีกทั้งยังกระทบถึงความเชื่อในเรื่องอำนาจของพระเจ้า แต่ในโลกของจินตนาการ การโคลนนิ่งมนุษย์ได้เกิดขึ้นแล้วในนวนิยายเรื่อง *อมตะ* ของวิมล ไทรนิมนวล และภาพยนตร์เรื่อง *The 6th Day* ซึ่งกำกับการแสดงโดยโรเจอร์ สปอตติสวูด¹ วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ น่าจะเกิดจากความบังเอิญคิดหลาย ๆ เรื่อง เช่น เรื่องการกลัวตาย ซึ่งทำให้มนุษย์เราเกิดมีจินตนาการที่จะพยายามหาหนทางดำรงชีวิตให้เป็นอมตะ เรื่องของการเล็งเห็นความสำคัญของอำนาจเงินและโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนบางกลุ่ม ฯลฯ ความคิดเหล่านี้ผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นโดยนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาต่างกัน แต่ก็มีแนวคิดเรื่องการเกิดใหม่เช่นเดียวกัน

อมตะ เป็นนวนิยายที่กล่าวถึงการโคลนนิ่งมนุษย์ ซึ่งจะเกิดขึ้นในสังคมอนาคตที่ไม่ไกลจากสังคมปัจจุบันนัก พรหมินทร์ ธนดินทร์อภิมาศเศรษฐี ประธานบริษัทในเครือบาเรอบริษัท จำกัด ใช้ช่องว่างของกฎหมายฉบับที่อ้างว่าเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ โคลนตนเองไว้เมื่อ 22 ปีก่อน จนได้ "คนโคลน" 2 คน โคลนหนึ่งคือ ชีวัน ผู้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีในฐานะบุตรชายของเขา ส่วนอีกโคลนหนึ่งคือ อรุณ ภควิทย์ เขาหลบหนีไปตั้งแต่เด็กและต้องแปลงโฉมเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกตามล่า แต่เมื่อมีโอกาสอรุณก็กลับมา

1. ขอขอบคุณดวงพร เมธสวัสดิ์ ที่กรุณาค้นข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนี้จาก WWW.IMDB.COM เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2543

แก้แค้นผู้ให้กำเนิด ด้วยการสละร่างให้เป็นอะไหล่ แทนร่างของชีวิตที่พรหมินทร์เลี้ยงไว้เพื่อเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ พรหมินทร์เองก็ปรารถนาเช่นนั้น เพื่อจะได้มีชีวิตเป็นอมตะ

จากความงจใจที่ตั้งชื่อตัวละครว่าอรชุน นามสกุลภควัท ทำให้สืบสาวความคิดได้ว่าผู้เขียนกำลังอ้างถึง (allusion) อรชุนในคัมภีร์ภควัทคีตา อันเป็นคัมภีร์ปรัชญาและศาสนาที่ได้รับความนิยมสูงสุดของชาวฮินดู คัมภีร์นี้อยู่ในภีษมบรพ (ต้นบรพที่ 6) ของมหากาพย์เรื่อง*มหาภารตะ* ซึ่งเป็นตอนที่อรชุนแม่ทัพของฝ่ายปาณฑพต้องทำสงครามประหัตประหารกับฝ่ายเกาฬ ทั้ง ๆ ที่บางคนก็เป็นญาติสนิท บางคนก็เป็นครูบาอาจารย์ และบางคนก็เป็นเพื่อนรัก

การรบครั้งนี้ทำให้อรชุนท้อแท้ใจจนวางอาวุธคิดจะยอมแพ้และยอมตาย แต่พระกฤษณะผู้มีศักดิ์เป็นญาติฝ่ายมารดาของกษัตริย์ทั้งฝ่ายเกาฬและปาณฑพ และมาเป็นสาราถิให้อรชุนในสงครามนี้ ได้อธิบายให้อรชุนเข้าใจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในวาระกษัตริย์ว่ามีหน้าที่ที่ต้องรบเพื่อความสงบสุขของประชาชนและเพื่อความป็นธรรม คำอธิบายของพระกฤษณะทำให้อรชุนคลายความท้อแท้ใจและเข้าใจหน้าที่ของตน จึงจับอาวุธขึ้นต่อสู้จนกระทั่งมีชัยชนะฝ่ายเกาฬ (วิสุทธ์ 2543: 3-4)

อรชุนใน*อมตะ*ก็มีบทบาทไม่แตกต่างกับอรชุนใน*ภควัทคีตา* คือต้อง “รบ” กับพรหมินทร์ ซึ่งก็คือพระพรหม หรือพระผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง จุดประสงค์ที่อรชุนนำมาอ้างในการที่จะต่อสู้กับพรหมินทร์ผู้เป็นประหนึ่งบิดาของตนเองก็คือเป็นการทำไปเพื่อปกป้องบรรดาคนโคลนทั้งหลายที่เขาเห็นว่าคนโคลนเหล่านั้นล้วนเป็นมนุษย์ ต่างมีชีวิตจิตใจเช่นกันกับคนต้นแบบ แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ต้องการแก้แค้นผู้สร้างตัวเขาขึ้นมาด้วยความโลภและเห็นแก่ตัวอย่างที่สุด อรชุนได้เลือกวิธีที่จะทำลายตนเองเพื่อเล็งผลเลิศว่าจะ “ครอบครอง” ตัวตนของ “ผู้สร้าง” รวมทั้งสมบัติของเขาทั้งหมด

*อมตะ*ได้อธิบายเรื่องวิธีการโคลนนิ่งว่า คนโคลนรุ่นแรกเกิดจากการเพาะเซลล์ของคนต้นแบบ แล้วผ่ากลเลี้ยงไว้ในครรภ์ของหญิงรับจ้างอุ้มท้อง จนกระทั่งคลอดออกมาแล้วนำมาเลี้ยงดูให้เติบโตตามวันเวลาที่ผ่านไป แต่คน

โคลนรุ่นต่อ ๆ มาซึ่งถูกเลี้ยงในฟาร์มกลับได้รับการพัฒนาด้วยการย่นระยะเวลาเลี้ยงดูให้เร็วขึ้น โดยให้อาหารแคปซูล คนโคลนรุ่นหลังจึงใช้เวลาอนุบาลเพียงไม่กี่ปีก็ได้คนโคลนที่เหมือนกับต้นแบบ แต่ก็เหมือนเฉพาะรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น ส่วนบุคลิกลักษณะนิสัยและความรู้สึกนึกคิดจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะผู้สร้างหรือผู้ผลิตไม่ต้องการความรู้สึนึกคิดของคนโคลน จึงไม่สนใจลักษณะท่าทางและอารมณ์ที่อ้าวว่างโดดเดี่ยวของคนโคลนเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่พวกเขาที่มีชีวิตจิตใจเหมือนคนธรรมดาทั่วไป

อันที่จริงนั้นอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์รู้จักการโคลนนิ่งมานานนับพันปีแล้ว แต่เป็นการโคลนนิ่งพืชที่สืบพันธุ์หรือแพร่พันธุ์โดยไม่อาศัยเพศ (asexual reproduction) ซึ่งก็คือการเพาะชำนั่นเอง แต่การโคลนที่เป็นชาวคริกโครมคือการสร้างแกะโคลนชื่อดอลลี (Dolly) นับเป็นความสำเร็จของการทำโคลนสัตว์ใหญ่เป็นครั้งแรก (ชัยวัฒน์ 2542: 180) เมื่อโคลนนิ่งสัตว์ใหญ่สำเร็จนักวิทยาศาสตร์ก็กำลังใจที่จะทำโคลนนิ่งมนุษย์ ต่อมาในปลาย ค.ศ. 1999 มีข้อมูลปรากฏแน่ชัดว่าการโคลนนิ่งมนุษย์นั้นทำได้แน่ แต่ยังคงเป็นปัญหาว่าสมควรทำหรือไม่ เพราะยังคงมีการตั้งคำถามให้ค้างคาใจว่า มนุษย์โคลนจะมีสภาพจิตใจเป็นอย่างไร และจะมีปัญหาด้านจริยธรรมหรือไม่

เมื่อถึงสหัฐวรรษใหม่คือใน ค.ศ. 2001 นักวิทยาศาสตร์สหรัฐอเมริกาได้เปิดเผยว่าขณะนี้มีการถึง 30 คนที่เกิดจากการดัดแปลงทางพันธุกรรม (จีโนม) ซึ่งเป็นวิธีตรงกันข้ามกับการโคลนนิ่ง กล่าวคือ เป็นการย้ายฝากซัยโตพลาสซึม (ของเหลวที่อยู่รอบ ๆ นิวเคลียสของเซลล์) ในเซลล์ไข่ของหญิงที่เคยมีบุตรแล้วมาไว้ในเซลล์ไข่ของภรรยา แล้วนำมาผสมกับเซลล์อสุจิของสามี แพทย์จะทำการนี้ให้ก็ต่อเมื่อทำวิธีอื่นมาแล้วไม่สัมฤทธิ์ผล² ส่วนการโคลนนิ่งนั้น

2. เช่น การทำกิฟ ผสมเทียม หรือนำเซลล์ไข่ของภรรยาผสมกับเซลล์อสุจิของสามีแล้วยังไม่ประสบผล เป็นต้น ข้อมูลนี้ ศ.นพ.กนก ภาวสุทธิพิศรุ ได้ให้สัมภาษณ์ในรายการ "จับกระแสโลก" เมื่อวันที่ พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี

ใช้การย้ายฝากนิวเคลียสของเซลล์ แล้วเพาะเลี้ยงให้เจริญเติบโตเป็นตัวอ่อน วิธีการดัดแปลงพันธุกรรมนี้ได้ช่วยให้ครอบครัวที่มีบุตรยากสามารถมีบุตรได้

ส่วนคำถามทางจริยธรรมบางส่วนที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ วิธีนี้จะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดหรือลักษณะนิสัยของเด็กหรือไม่ ซึ่งอาจเข้าใจได้ว่ามีมารดาสองคน และคู่สามีภรรยาจะกังวลเกี่ยวกับบุคคลที่สามผู้เป็นเจ้าของซัยโตพลาสซึมหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม วิธีนี้น่าจะเป็นการพัฒนาสายพันธุ์และเอื้อให้มีการศึกษาเซลล์อย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น (กนก 2544: อ้างแล้ว) ซึ่งก็เป็นมุมมองเฉพาะด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ แต่ในด้านจริยธรรมแล้วยังไม่มีผู้ใดออกมากล่าวถึงผลกระทบที่มีต่อครอบครัวของทารกเหล่านั้น รวมทั้งประเด็นที่ว่า การแสดงศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าจะเปลี่ยนไปหรือไม่ วิทยาศาสตร์จะช่วยให้คนเราไม่เจ็บไม่แก่และไม่ตายตามธรรมชาติ หรือจะไม่มีการเกิดดับตามปรัชญาพุทธศาสนาอีกต่อไปแล้วใช่หรือไม่ หรือมนุษย์ที่มีเงินตราจะสามารถซื้อความตายและสามารถดำรงชีวิตเป็นอมตะได้ตลอดไป คำถามเหล่านี้ยังคงวนเวียนอยู่และต้องขบคิดกันทั้งในโลกของความจริงและในโลกแห่งจินตนาการ

ในภาพยนตร์เรื่อง *The 6th Day* กล่าวถึงการโคลนนิ่งมนุษย์เช่นเดียวกัน

เรื่องเริ่มขึ้นเมื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาสืบต่อจากการโคลนนิ่งแกะดอลลีของนักวิทยาศาสตร์ชาวสกอตแลนด์ ในปี ค.ศ. 1997 จนกระทั่งสามารถโคลนนิ่งสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย การโคลนมนุษย์ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป จึงมีการรณรงค์เรียกร้อง และเกิดการต่อต้าน โดยให้คำนึงถึงปัญหาทางจริยธรรม จนในที่สุดมีการตรากฎหมายห้ามการโคลนมนุษย์ขึ้น เรียกว่ากฎหมายวันที่หก อันเป็นที่มาของชื่อเรื่อง (นพมาส 2544: 79) ซึ่งได้อ้างถึงเรื่องราวในพระคัมภีร์ไบเบิลว่า เมื่อพระเจ้าสร้างโลกและสรรพสิ่งแล้ว ในวันที่หกพระเจ้าก็สร้างมนุษย์ ตัวละครเอกในเรื่องจึงมีชื่อว่าอดัม ซึ่งเป็นชื่อของมนุษย์คนแรกที่พระเจ้าสร้างขึ้น

The 6th Day ได้สมมุติบริษัท Replacement Technologies ซึ่ง

มีมหาเศรษฐีชื่อไมเคิล ดรักเกอร์ (โทนี โกลด์วิน) เป็นเจ้าของกิจการ “repet” อันเป็นบริการสร้างสัตว์เลี้ยงใหม่ด้วยการโคลนสัตว์เลี้ยงที่เสียชีวิตให้กลับมามีชีวิตจิตใจอีกครั้ง โดยไม่สามารถบ่งบอกถึงความแตกต่างจากต้นแบบได้ ส่วนหลังจากที่รับทำโคลนนิ่งมนุษย์ ด้วยการสร้างร่างมนุษย์เก็บไว้ได้น้ำ แล้วนำรหัสดีเอ็นเอของคนต้นแบบกับความทรงจำที่บันทึกไว้ด้วยเครื่องมือคล้ายการตรวจสายตาออกมาเป็น “syncording” มาใส่ในร่างนั้น ก็จะได้คนโคลนที่เหมือนกับต้นแบบทั้งรูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอและความทรงจำทั้งหมดอีกหนึ่งชีวิตอย่างง่ายดาย อัดัม ก็บั่นได้กล่าวเย้ยหยันความเจริญก้าวหน้าของการโคลนไว้ว่า “นับจากนี้แล้ว จะไม่มีใครตายกันอีก”

อัดัม กับสัน (อาร์โนลด์ ชาวาเซเนกเกอร์) เป็นนักบินฝีมือเยี่ยม เขามีภรรยาและบุตรสาว จัดเป็นครอบครัวที่อบอุ่น วันหนึ่งเขาและเพื่อนถูกหลอกให้ตรวจวัดสายตา และนั่นได้นำไปสู่การโคลนนิ่งตัวเขาและเพื่อนโดยไม่รู้ตัว ต่อเมื่อเขาได้พบคนโคลนที่เหมือนเขาทุกประการอยู่กับการรักษาและลูกพร้อมด้วยเพื่อน ๆ ของเขาในงานวันเกิดของลูกที่บ้าน เขาก็รู้ตัวว่าได้กลายเป็นมนุษย์โคลนไปแล้ว และต้องตกเป็นเหยื่อของขบวนการธุรกิจของนายทุนคนหนึ่ง จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นทำให้มีการตามเก็บตัวจริง เกิดการไล่ล่าตามสโตร์ภาพยนตร์อเมริกัน และตามแนวภาพยนตร์แบบเรื่องคนเหล็ก (The Terminator) ซึ่งก็ได้ดำเนินไปอย่างมีรสชาติดิจนจบ

การโคลนนิ่งมนุษย์ในภาพยนตร์เรื่องนี้ ลึกลงไปถึงเมื่อการโคลนครั้งสุดท้ายของดรักเกอร์ไม่สมบูรณ์ นักวิทยาศาสตร์ผู้ทำการค้นคว้าวิจัยสิ้นชีวิตไปก่อนหน้านี้แล้ว และอุปกรณ์เครื่องมือทั้งหมดถูกอัดัมทำลายจนหมดสิ้น การโคลนนิ่งมนุษย์ต้องยุติลง แต่ยังคงเหลืออัดัมที่เป็นมนุษย์โคลนคนสุดท้ายมีชีวิตของเขาจากนี้แสดงให้เห็นว่ากฎเกณฑ์ธรรมชาติได้ถูกทำลายลง อำนาจของพระเจ้าก็ถูกมนุษย์ท้าทาย ความผิดปกติก่อเกิดขึ้นเมื่อมีอัดัมถึงสองคน ภาพยนตร์จึงต้องหาทางออกให้แก่ตัวละครนี้อย่างที่ผู้ชมจะพอยอมรับได้ในโลกเซลลูลอยด์

แต่ใน *อมตะ* เรื่องราวการโคลนนิ่งยังคงดำเนินต่อไป เพราะโปรเฟสเซอร์ เดวิด สเปนเซอร์ นักวิทยาศาสตร์คู่บุญของพรหมินทร์ยังคงเชื่อมั่นในฝีมือการผ่าตัดครั้งล่าสุดของตนที่นำสมองของพรหมินทร์ไปใส่ในร่างของอรชุนได้ และเป็นความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ของอรชุนที่สามารถหลอกสายตาของโปรเฟสเซอร์ สเปนเซอร์และสาธารณชนได้ทั้งหมด รวมไปถึงผู้อ่านบางคนก็ถูกหลอกด้วยเช่นกัน นวนิยายเรื่องนี้ได้ผูกปมทิ้งท้ายไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความทรงจำของพรหมินทร์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของอรชุนที่มีจิตใจเข้มแข็งมุ่งมั่นที่จะล้างแค้น เรื่องบุตรสาวของพรหมินทร์ที่กำลังอุ้มท้องบุตรที่เกิดขึ้นกับอรชุน และยังมีเรื่องบุตรของชีวันอีกด้วย นับว่าผู้เขียนพยายามโยงประเด็นเรื่องการเกิดใหม่ต่อไปอีก ซึ่งคงจะไม่จบลงอย่างง่ายตายเป็นแน่

การซ่อนปมสำคัญไว้ในตอนท้ายเรื่องนั้น กล่าวได้ว่าวิมล ไทรนิมนวลทำได้ดี โดยใช้สายตาเป็นสื่อฟ้องว่าผู้ที่ประกาศตนหลังจากการเปลี่ยนร่างสำเร็จนั้นมิใช่สายตาของพรหมินทร์ แต่เป็นสายตาที่เต็มไปด้วยการเหยียดหยันของอรชุนที่ฉายออกมาพร้อมกับคำพูดที่ว่า “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคือสัจธรรมอันไม่จอมปลอมของเรา!” (วิมล 2543: 222) การเลือกสายตามาเป็นตัวไขปริศนาว่าแท้จริงแล้วพรหมินทร์หรืออรชุนกันแน่ที่เป็นผู้ชนะนั้น หากไม่พิจารณาให้รอบคอบแล้วก็อาจจะเข้าใจว่าพรหมินทร์ต่างหากคือผู้ชนะ แต่คำกล่าวที่ว่าสายตาคือหน้าต่างของหัวใจก็แสดงอานุภาพให้เรารู้อย่างนี้ ผู้ควบคุมคือจิตของอรชุน นั้นย่อมหมายความว่าอรชุนต่างหากที่เป็นผู้ชนะอย่างแท้จริง

กล่าวได้ว่า ทั้งภาพยนตร์และนวนิยายต่างก็แฝงความคิดต่อต้านวิทยาศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในนวนิยาย เห็นชัดว่าวิมล ไทรนิมนวลมีความพยายามในการสร้างกระแสต่อต้านความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีกระแสเลยการตระหนักถึงมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง นวนิยายเรื่องนี้ยังได้สะท้อนความคิดของผู้เขียน โดยเสนอว่าการโคลนนิ่งมนุษย์นั้นไม่ใช่เรื่องไกลตัวอย่างที่หลายคนคิด แต่เป็นภาวะการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้านี้แล้วทราบได้จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ยังมีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่สิ้นสุด ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องที่ชวนให้วิตกไม่น้อยที่จะมีมนุษย์เทียมอยู่ร่วมกับเราในสังคมอนาคต

ในภาพยนตร์นั้น ดูเหมือนจะเป็นการให้ความหวังว่า แม้วันนี้การโคลน

นึ่งยังคงไม่สำเร็จลงได้ด้วยน้ำมือมนุษย์ แต่สักวันมนุษย์ย่อมต้องทำได้ แต่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ถ้าหากโลกนี้จะมีนักบินเก่งกล้าและมีครอบครัวที่อบอุ่นเช่นอดัมถึงสองคน ภาพยนตร์จึงจบลงด้วยการให้ออดัมคนหนึ่งหลบไปใช้ชีวิตที่ห่างไกลจากสังคมของอดัมอีกคน

หากพิจารณาเนื้อหาที่ว่าด้วย “การเกิดใหม่” ในบทสนทนาที่อรชุนยกมาเป็นหัวข้อวิวาทะกับโปรเฟสเซอร์สเปนเซอร์และพรหมินทร์อย่างละเอียดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าวิมล ไทรนิมโนลน่าจะได้รับอิทธิพลความคิดเกี่ยวกับปรัชญาการเกิดใหม่จาก*ภคัทคีตา* โดยเฉพาะเนื้อหาที่กล่าวว่าคนเราประกอบด้วยสรีระและจิตวิญญาณ ส่วนของสรีระร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่ถาวร เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา แต่จิตวิญญาณซึ่งเรียกว่าอาตมันนั้นเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมัน ไม่มีการแตกดับหรือเสื่อมสลาย เมื่อร่างกายแตกดับไป จิตวิญญาณยังคงอยู่ จะเวียนว่ายไปเกิดใหม่และครองร่างอื่นต่อไป (วิสุทธ์ 2543: 6) ดังข้อความที่ว่า

“อาตมันที่สิ่งอยู่ในร่างของเราต่างหากที่ลอยล่องผ่านร่างเด็ก, ร่างหนุ่มสาว, และร่างชราของเราไป อาตมันนี้ย่อมจะเข้าสู่อาศัยร่างใหม่เรื่อยไป เมื่อร่างเก่าชำรุดจนใช้งานไม่ได้ ผู้มีปัญญาย่อมไม่คลงแคลงในเรื่องนี้

หนาว, ร้อน, สุข, ทุกข์ ฯลฯ เกิดจากการประจวบกันระหว่างอารมณ์ภายนอกกับการรับรู้ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ไม่แน่นอน นึกจะมามันก็มา นึกจะไปมันก็ไป เพราะฉะนั้นท่านจงหัดอดทนในสิ่งเหล่านี้เสียบ้างเกิด

ผู้ที่วางใจให้เป็นปกติเมื่อประสบกับสุขทุกข์ได้ ชื่อว่าทำชีวิตตนเองให้เป็นอมตะ”

(*ภคัทคีตา บทเพลงแห่งองค์ภควัน* 31-32)

อมตะกล่าวถึงการเกิดใหม่ไว้ในตอนที่อรชุนเล่าเรื่องชายชราอายุ 77 ปีให้แก่ชีวันฟัง อรชุนให้คำแนะนำแก่ชายชราให้ไปลงกับสรีระร่างกายที่เป็นเพียง “ถุงชีน้ำ” ที่เป็นที่ยอาศัยของโรคสารพัด โดยเฉพาะไอโรคเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่ง

“ไม่มีวันจะรักษาหาย สู้ตายไปแล้วเกิดใหม่ดีกว่า” (หน้า 115) เรื่องราวของชายชราที่อรชุนนำมาเล่าอย่างละเอียดนั้น ถูกนำมาเป็นเครื่องมือสื่อความคิดเรื่อง การเกิดใหม่อย่างชัดเจน ความตายของชายชราเป็นประหนึ่ง “การปลดปล่อย” ตนเองให้ไปสู่ภาวะเกิดใหม่ เช่นเดียวกับที่อรชุนใน*ภควัทคีตา*ได้ปลดปล่อย บรรดาญาติให้ไปเกิดใหม่ อรชุนใช้เรื่องนี้เป็นสื่อปลอบใจชีวิต ให้มีความหวังที่จะยอมรับสภาวะของการเกิดใหม่อย่างเข้มแข็ง ซึ่งก็คงจะได้ผล ดังที่ศศิประภา ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของชีวิตให้อรชุนฟังว่า “เขา(ชีวิต)เครียดแต่ก็สงบ...เขาหันมามองฉัน ส่งสายตาเหมือนจะบอกว่าให้ฉันเข้มแข็ง” (หน้า 116)

เมื่อพิจารณาบทบาทของอรชุนใน*อมตะ*แล้ว อาจเห็นว่าอรชุนพยายามที่จะปลดปล่อยพรหมินทร์ในลักษณะเดียวกับอรชุนใน*ภควัทคีตา* แต่ก็พลิกความคาดหวังด้วยการให้พรหมินทร์ไปเกิดใหม่ภายใต้จิตตดวงเดิมของอรชุนเอง นี่วิมล ไทรนิมิตนวลกำลัง “ล้อ” บทบาทของอรชุนใน*ภควัทคีตา*อยู่ใช่หรือไม่ เพราะขณะที่อรชุนใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการปลุกปลอบผู้อื่นให้คลายทุกข์ แต่จิตใจของอรชุนก็เต็มไปด้วยความเคียดแค้น มุ่งแต่จะทำลายล้าง และยังคงแสดงให้เห็นธาตุแท้ของมนุษย์ที่มีสัญชาตญาณของความโลภในตอนท้ายเรื่องอีกด้วย

อิทธิพลความคิดความเชื่อจาก*ภควัทคีตา*ยังปรากฏให้เห็นในตอนที่อรชุนแสดงความเชื่อว่าคนเราตายแล้วเกิดใหม่ ระลึกชาติได้ ก็เพราะมีจิตเดิมตามาเกิดด้วย ดังที่เขาอธิบายให้ไพร่พลเซอร์และพรหมินทร์ฟังว่า

พลังงานเกิดจากการสลายตัวหรือผันแปรของสสารหรือวัตถุ ซึ่งมันไม่มีคุณสมบัติที่จะเก็บข้อมูลและจดจำ แล้วมันจะเอาอะไรมาคิด เพราะคนเราจะคิดได้ก็ต้องมีข้อมูลที่จะจดจำไว้ไม่ใช่หรือครับ...อีกเหตุผลหนึ่งก็คือคนที่ตายแล้วเกิดใหม่ แล้วเขาระลึกชาติได้ ลองคิดดูซิครับว่าเขาเอาสมองมาเกิดด้วยหรือเปล่า ถ้าเขาเอาสมองก้อนเดิมเมื่อชาติที่แล้วมาเกิดด้วยไม่ได้ แล้วเขาจะจำเรื่องราวในชาติก่อนได้อย่างไร จิตต่างหากครับที่มาเกิดได้ เพราะมันเป็นนามธรรม แต่ก็ได้หมายความว่ามันล่องลอยมาเกิดเหมือนที่เรารู้ ๆ กัน จิตมันก็เกิดดับติดต่อกันเหมือนดวงไฟนั้นแหละครับเราเห็นมันเป็นไฟดวงเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่าง

ใด แต่ในความเป็นจริงดวงไฟมันเกิดดับนับไม่ถ้วน ดวงไฟที่เราเห็นนั้น ไม่ใช่ดวงเดิม แต่เป็นดวงใหม่อยู่ตลอดเวลา...” (หน้า 153)

อรชุนพยายามจะอธิบายว่า “จิต” เท่านั้นที่เป็นตัวทำหน้าที่แสดงความรู้สึกนึกคิด ไม่ใช่สมอง ซึ่งความคิดนี้ตรงกับที่ภควัคคีตากล่าวว่าการระลึกได้จากการเวียนว่ายตายเกิดก็เพราะมีที่มาจากจิตดวงเดิม ดังที่พระกฤษณะกล่าวว่า “ฟังนะ อรชุน! ทั้งเพื่อนและเราต่างก็เวียนว่ายตายเกิดกันมา ไม่รู้คนละกี่ภพกี่ชาติแล้ว การเวียนว่ายตายเกิดนั้น ทั้งหมดเราสามารถระลึกได้...” (หน้า 54)

คำอธิบายของอรชุนในอมตะจึงน่าจะไม่ใช่ “จิต” ในทางพุทธศาสนา แต่เป็นคำอธิบายที่เกิดจากการผสมผสานอิทธิพลความคิดจากศาสนาอื่นเข้ากับพุทธศาสนา และผู้เขียนยังได้แฝงจุดประสงค์บางอย่างที่จะโยงไปถึงความขัดแย้งระหว่างความคิดของอรชุนกับความคิดของโปรเฟสเซอร์สเปนเซอร์ ซึ่งเป็นภาพตัดกันแบบขาวดำ จึงมีผู้ตีความว่าทั้งสองเป็นตัวแทนของการวิวาทะระหว่างพุทธศาสนากับความคิดทางวิทยาศาสตร์ และนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่านวนิยายเรื่องนี้เป็น “อัมมิกวรรณกรรม”³

เกี่ยวกับเรื่องความทรงจำจากจิตหรือสมองนี้ ในนวนิยายยังคงต้องขบคิดต่อไปว่า แท้ที่จริงแล้วจิตหรือสมองของพรหมินทร์กันแน่ที่จะควบคุมการกระทำของร่างกายหลังจากได้รับการผ่าตัด แต่ใน *The 6th Day* กลับมีคำตอบชัดเจนมาแล้วว่าความทรงจำต่าง ๆ นั้นได้มาจากคลื่นสมอง โดยใช้เครื่องบันทึกความทรงจำ (syncording) ซึ่งจะให้ความทรงจำที่มีอยู่ในคลื่นสมองทั้งหมดได้รับการถ่ายทอดไปสู่คนโคลนอย่างง่ายดาย ในนวนิยายอมตะก็นำเสนอวิธีคิดแบบชาวตะวันตกไว้แบบนี้เช่นกัน เรื่องราวจึงยังไม่จบลงที่อรชุนสามารถยึดครองร่างของพรหมินทร์ได้เพียงแค่นั้น แต่ยังคงค้างเรื่องที่ว่าอำนาจ

3. โปรดดูส่วน “คำนำสำนักพิมพ์” ในหนังสืออมตะ

จิตของอรุณที่จะควบคุมร่างของพรหมินทร์ต่อไปได้หรือไม่ และเราอาจขยายกรอบความคิดให้กว้างออกไปอีกว่า การที่ผู้เขียนนำเสนอเรื่องของความเป็นอมตะมาทั้งหมดนี้เพื่อต้องการจะชี้ให้เห็นว่า ในท้ายที่สุดแล้วความพยายามของมนุษย์ที่จะเอาชนะธรรมชาติโดยอาศัยความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น อาจล้มเหลวลงด้วยน้ำมือของมนุษย์เอง และนั่นหมายความว่า เมื่อถึงที่สุดของชีวิต มนุษย์ก็ต้องยอมจำนนต่อธรรมชาติ

หากพิจารณานวนิยายเรื่องนี้ในฐานะที่เป็น “เรื่องเล่า” (narrative) แล้ว *อมตะ* ก็คือเหตุการณ์สมมุติที่ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว (อิรวดี 2543: หน้า “คำนำ”)

เราจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้กำหนดเรื่องขึ้นอย่างมีเป้าหมายภายใต้กรอบของ “เรื่องแต่ง” (fiction) และอิทธิพลการกำกับของภาษา ดังที่จาค แดรีดา (Jacques Derrida) นักคิดชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางภาษาศาสตร์ของ โซซซูร์ (Saussurean Linguistics) ที่ได้ให้ความสำคัญกับภาษาว่า ไม่มีสิ่งใดในโลกที่อยู่นอกกฎเกณฑ์แห่งภาษาหรือตัวบท กล่าวคือ ภาษาสร้าง “ความเป็นจริง” แห่งสรรพสิ่งทั้งหลายนั่นเอง ดังนั้น จึงไม่มีความเป็นจริงที่อยู่นอกเหนือภาษา หรือเข้าใจได้โดยไม่ได้อยู่ในรูปของตัวบท (ธีระ 2539-2540: 11)

การจัดลำดับโครงเรื่อง การนำเสนอตัวละคร แนวคิด กลวิธีการเล่าเรื่อง ประกอบกับการใช้ภาษาและน้ำเสียงของผู้เขียนในการผูกร้อยเรื่องราว อาจทำให้เกิดเป็นความหมายใหม่ระหว่างถ้อยคำหรือข้อเขียนขึ้น ค่าความจริงที่ปรากฏจึงมีก็แต่เฉพาะในบริบททางวาทกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น นั่นคือ ในแง่ของประโยคหรือถ้อยคำ หากไม่มีประโยคหรือถ้อยคำ ก็ไม่มี “ความจริง” ดังนั้น “ความจริงจึงผูกอยู่กับความคิดและภาษาของมนุษย์อย่างแยกจากกันไม่ได้” (ธีระ 2539-2540: 12)

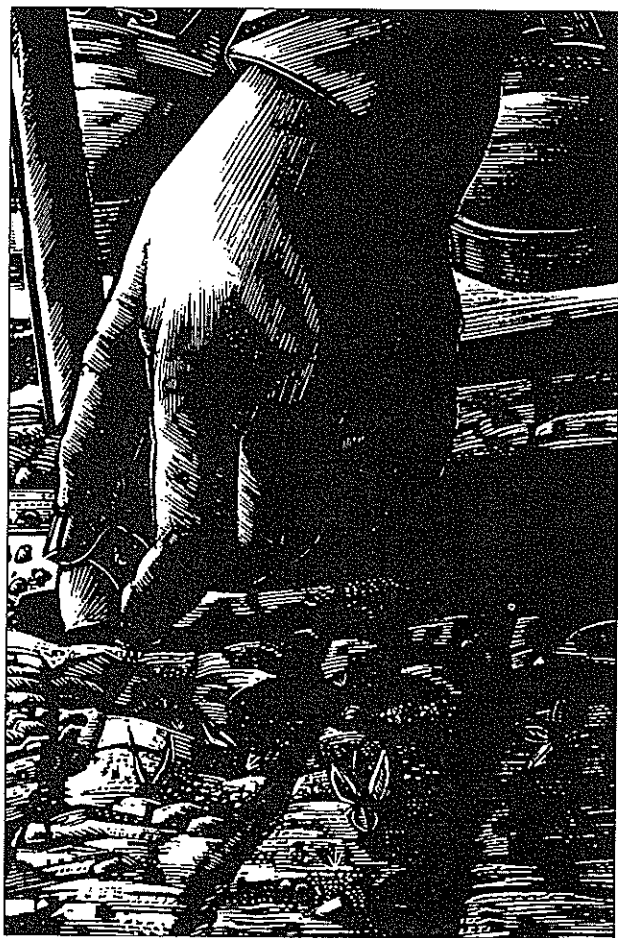
นวนิยายเรื่อง*อมตะ*ก็เป็นไปตามกฎเกณฑ์แห่งภาษาและกรอบของเรื่องแต่งเช่นกัน แม้ว่าผู้เขียนจะทำการบ้านมาเพียงใดก็ตาม หากเมื่อเริ่มเขียนแล้วผู้เขียนก็อาจปล่อยให้ตัวละครในนวนิยายสนทนากันตามที่คุณเขียนวางเป้าหมายไว้ว่าจะให้เกิดความหมายที่เป็นไปตามจินตนาการของตน อย่างไรก็ดี ความหมาย

ที่เกิดขึ้นใหม่ย่อมมีค่าของความจริงที่ผู้อ่านยอมรับได้ในโลกจินตนาการ เพราะเขาย่อมได้รับความคิดและความบันเทิงตามพันธกิจของความเป็นเรื่องแต่งอยู่แล้ว

หากจะประเมินค่านวนิยายเรื่องนี้ว่าผู้เขียนให้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เป็น “ความรู้แบบไทย ๆ” เช่นเรื่องเซลล์ (ธาวิต 2543: 41) และเมื่อกล่าวถึงปรัชญาพุทธศาสนา (หรือที่แท้อาจเป็นปรัชญาฮินดูผสมกับศรัทธาพุทธ) ผู้เขียนก็ได้ให้ข้อมูลที่ไม่ว่าจะถูกต่อนัก การประเมินค่าในลักษณะนี้ก็อาจจะเป็นการแสดงความคิดอคติต่อผู้เขียน ตัวบท และคงต้องรวมไปถึงรางวัลที่ได้รับ เพราะมีคำกล่าวว่า นอกจากรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) จะมีประโยชน์ในเชิงเกียรติยศแล้ว ยังมีประโยชน์ในเชิงการตลาดอีกด้วย (สุภาพ 2543: 60) ซึ่งถ้าหากทำใจว่ากำลังอ่านวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงอันเป็นพันธกิจที่แท้จริงของวรรณกรรมแล้ว การรับรู้เรื่องโคลนนิ่งกับศรัทธาความเชื่อในอมตะ คงจะไม่แตกต่างกับการชมภาพยนตร์แนววิทยาศาสตร์เรื่อง *The 6th Day* เท่าใดนัก ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ไม่ปรากฏข่าวว่าจะมีผู้ค้นหาคำความจริงหรือออกมาต่อต้านจินตนาการของผู้สร้าง เราอาจจะเชื่อได้หรือไม่ว่า การปฏิเสธนวนิยายเรื่องนี้ในหมู่นักอ่านบางคน ก็เป็นเพราะอิทธิพลของรางวัลโดยแท้

บรรณานุกรม

- กนก ภาวสุทธิพิเชษฐ. 2544. สัมภาษณ์ในรายการ “จับกระแสโลก” ทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี, 9 พฤษภาคม 2544.
- ชัยวัฒน์ คุประตกุล. 2542. cloning โคลนนิ่ง. *สารคดี* [ตุลาคม]: 180.
- ธาวิต สุขพานิช. 2543. นวนิยาย ‘อมตะ’ กับ รางวัลซีไรต์. *มติชนสุดสัปดาห์*, 20 [28 สิงหาคม]: 41.
- ธีระ นุชเปี่ยม. 2539-2540. ความรู้ อำนาจ อุดมการณ์ในวาทกรรมทางประวัติศาสตร์. *วารสารร่วมพฤษภา*, 15 [ตุลาคม 2539-มกราคม 2540].
- วิมล ไทรนิ่มนวล. 2543. *อมตะ*. ปทุมธานี: สยามประเทศสำนักพิมพ์.
- วิสุทธ บุษยกุล. 2543. ภควิหิตตาและอนุคิตา. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องมหากาพย์มหาภารตะ: ความสัมพันธ์ที่มีต่อวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 2 ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 20-21 พฤศจิกายน 2543.
- สัจจา ประกาศชัย. 2543. ซีไรต์ ‘อมตะ’ นวนิยายส่งเสริมศาสนา โฉนจึงกลายเป็นการย่ำยี. *มติชนสุดสัปดาห์*, 20 [2 ตุลาคม-6 พฤศจิกายน].
- สุภาพ พิมพ์ชน. 2543. พิศาวะห์ ‘อมตะ’: (1) (เก็บตกบางประเด็นที่เหลือ). *มติชนสุดสัปดาห์*, 20 (18 ธันวาคม): 60-62.
- อิรวดี ไตลังคะ. 2543. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาพจากหนังสือ คนปลูกต้นไม้ ฉบับแปล